

DIUINA ADFULGENTE GRATIA!
DISSERTATIO GRADUALIS;

De

VRBE VLOA,

Cujus

PARTEM POSTERIOREM,

EX INDULTU

*Amplissimi Senatus Philosophici in Regio & illustri, ad
ALIRAM, Athenae,*

PRÆSIDE

HENRICO HASSEL,

Eloquent: PROFESSORE Reg. & Ord.

*In publico Eruditorum confessu, bonis placidè examinandam
modestè exhibet*

JOHANNES JOH. SNELLMANN,

Superior Collega Scholæ Triv. Vloënsis,

IN AUDITORIO MAXIMO, ad diem XXII. Octo-
bris, ANNO reparatæ salutis MDCCXXXVII.

Horis, ante meridiem, consuetis.

ABOÆ, per JOH. KIEMPE, Reg. Acad. Typogr.

Kongl. Maj:ts

LRD. MAN

Och

ÖFVERSE LIEUTENANT

Wid Öster-Botns Infanterie Regemente /

Wälborne

Herr JOACHIM

GEORG

von GANSCHAV,

Hög. Gunstige HERRE.

S Gattvärderlige MAN, hela Landets prydning och heder,
Som på åhrans *Tbron* blir satt, med Namn uti *Beder*:
Låt *DM* zirliga glants min skrift öfwer *WA* bestråla,
Låt mina ringaste blad af *ESSE* Namn lysa och präla:

Ei äro the för **ESB**, jag tillstår, wärdige wisas;
 Hwilka för ingen ting, utan upfåtet endaste prisas;
 Låt dock ämnets wiat mig wägen lyckliga bana,
 Låt nu **ESB WEA** Namn til ynnest råckliga mana.
 Om **ESM** Dater i såle wet **SWJETHJOD** lofliga dömma;
 Och **ESSE** dräpliga wett lærer efter, werlden ett glömma.
 Dock hos mig at skildra **Them** af wäl krafter är' inga,
 Och thet at biuda til, woro giöra the maktlösa ringa.
 Hwad mera tå kan jag? än suckar åt högdene sända
 För **ESM** wälgångs flor, och at Himlen tåckes afwända
 All morgång och puss från then Adla Familien hela,
 Och mer godt, än jag nu nämner närmare dela.
 Sent then dag upriane, tå wi **ESB** sidst skola mista,
 Och then stund **ESM** Mantliga drifts skal i Landena brista:
ESB lede Himla *Monarchen* i hand, tils lifwet är ute,
 Sidst bland Helgona tal **ESB** i ewiga frögderna slute!

Walborne Herr Öfwerste Lieutenantens

Ödmjukaste tienare

JOHAN JOH. SNELLMANN

Kyrkofloherden wid Siå Församling/

Wäl = Årenyrddige och Höglärde

Herr Mag. GUSTAF FABRICIUS,

Rådmanen i Uleå/

Åreborne och Högwälachtade

Herr MATTHIAS DAN. BLOHM;

Handelsmanen i Åbo Stapelstad/

Åreborne och Högwälachtade

Herr HENRIC RUNGEEN,

Samtelige mine

Al gunst och ynnest glömma bort/i nespigt mödcker
fåncka/
Dch aldels slå ur hogen sin/ hwad godt man
nutit har:

At ens på sin Wälghynnare med tacksamf sinn' ej täncka:

Et prof af oförstånd thet är/ har warit alla da'r:

Dy jorden bår ej droggar' last bland them som bli urför-
da/

Ä. then / som otacksamner är/ sin skuld ej wil af-
böria.

Wig

Crono Befalnings-Mannen/
Högachtade och Wälbetrodde
Herr SIMON RUUTH,

Rådmanen i Uleå /
Ureborne och Högwälsachtade
Herr BARTHOLD FRESE,

Handelsmanen i Uleå/
Ureborne och Högwälsachtade
Herr CARL FAGERHOLM,

Günstige Wälgygnare.

Mig will thet aldele ej stå an helt stilla tigand' blifwa/
I tyshet gå then gunst förbi / I mig beständigt
Min Gynnare / då jag ett prof wil åter nu framgifs-
wa /
Sast jag wäl wet thet magert är / och har på sast
all brist:
Ja / fost ån teleten ej sin ord neg wärdigt kan utföra/
Så låten dock thes mening god ER gunst = benågit
röra.

Ja'n

Ta'n gunstigt an med ynnest thet / hwad jag ER kan
förära /
Fast gåfwan fulla qvintia ej mot ER. förtienst går
opp /
Mig har Fru Pallas större del ej welat til beståra /
Fast mer ER gie och ägna til / har warit stads mitt
hopp :
Dock wet jag alle samtlig' J år' UPA goda Wänner/
Förskuten ej / hwad til thes. lof / jag kortlig' skrifwer /
nämner.

ER Himlen hägne / skydde så / at lyckan blir ER följ-
je /
At nöje / walgång framgent ta hos ER sit hemwist /
bo :
All olycks moln the swinne bort / beständigt sig förddöje /
ER lefnad blifwe idel lust / förnöjlighet och ro :
När lefnads qvällen nalkas an / när glaset mänd utriña /
Jag önskar bland Guds Helgons tal man ER må räks-
na finna!

Mine Gunstige Wälgynnares

Hörsamste tienare)

JOHAN JOH. SNELLMANN.

Clarissimo Philosophiæ

CANDIDATO

DN: JOHANNI SNELLMANN,

Collegæ Superiori Scholæ Trivialis Vloënsis Dexter-
rimo, Amicō suo integerrimo, Eruditam suam de
VLOA, Civitate in Ostro-Botnia percelebri, DISSERTATIONEM GRADUALEM edituro,
Hoc quidquid est carminis

Pulpita dum Pindi pulero conamine scandis,
SNELLMANN, Pimplæ cultorque comesque cohortis:
Turba Nouena TIBI flores & laurea ferta
Imponenda TUO capiti legit, atque corollas
Nōbit, queis olim Phæbus TUA tempora cinget:
Patria TE laudat, cuncti latantur amici,
Atque lares VLOAE satiunt monumentaque dura,
Complaudensque hilari vultu mea Musa calescit.
Gratulor ingenii dotes, moresque decentes,
Gratulor egregios ausus seriemque laborum.
Dec TIBI dec NUMEN semper caeleste vigorem
Corporis & mentis, valeas ut pabula sacra
Doctrina sana nostra prabere iuuenta,
Ac teneros saturare animos, infundere mores
Christigenis dignos. Sic TE Clementia serues
Numinis incolumem per tempora longa! valetō!

*Festino calamo adicere & voluit
& debuit*

ZACHARIAS M. DUSEL.

Superior Collega Sch. Tr. Wasensis.

SYNOPSIS partis posterioris.

- §. I. *Oeconomiam Vloënsium, nec non prerogativas, quibus urbs nostra gaudet, perstringit.*
- §. II. *Commercia antiqua & hodierna recenset.*
- §. III. *Portus commoditatem considerat.*
- §. IV. *Ædes privatorum exponit.*
- §. V. *Disciplinam, virtutes, moresque insularum breviter enarrat.*
- §. VI. *Æris temperiem commensurat.*
- §. VII. *Fata duriora indagat, & dissertationi colophonem addit.*

IN NOMINE JESU!

SECTIO POSTERIOR

De

VRBE VLOA.

S. I.

Postquam ante aliquod tempus chorographiam VLOÆ nostræ, ea, quæ fieri potuit, diligentia, publicæ exposuimus luci, ad posteriorem dissertationis sectionem, vtinam omine fausto! properamus, consideraturi *Oeconomiam* nostratium, quæ variis sustentatur adminiculis, vtpote *agricultura, piscatura, pascuis, rerumque fabrica varia*. Et licet solum pluribus in locis sit sabulosum, quod communiter parum fertile haberi solet, incolæ tamen optimam sæpe faciunt messem; quippe quum assiduum laborem agris stercoreandis, colendis, atque contra quascunqve injuriæ muniendis impendant; unde hordei ac siliginis adeo feraces sunt, ut, nisi gravior quædam incidat calamitas, tantum in istis frumenti nascatur, quantum habitatori-

bus sustentandis satis est. Quamvis vero semen heic ferius terræ mandetur, videlicet interdum in medio, raro initio Maji, in fine tamen mensis Julii vel initio Augusti adest messis. Hanc vero celeratam adeo maturitatem ex intensiore æstivi solis calore præsertim provenire indubium est. Negari tamen non potest, magnum segeti nonnunquam periculum a frigore imminere, dum circa maturitatem ipsius, aut eo tempore quo speranda est, cadit pruina. Vloenses greges pascunt in saltibus, herbis floribusque latissimis ac densarum arborum frondibus umbrosis, ubi pecora floribus optimis satiata requiem inveniunt commodissimam altarum sub arborum umbra, quo fit, ut lac in abundantia suppetat. Conficitur hic *butyrum*, quod maximas quoque nostris delicias præbet, neque tantum adservatur in usum indigenarum, sed etiam cum Stockholmensibus, qui avidè illud expetunt, communicatur. Premitur quoque optimæ notæ ac jucundissimi saporis *caseus*, & si Olao Magno (a) fides habenda, cum celebratissimis Parmensibus certaturus. Quod ad piscium capturam adinet, in fluvio nostro, *Vleå* sors dicto, plures non capiuntur salmones (b), quam qui inter capiendum ab incolis consu-

(a) Cap. VIII.

(b) Quoniam nobis sermo est de salmonibus, memorabile quoddam hac occasione referam LECTORI curioso. A:ò MDCL. cum Consul civitatis Vloensis, Andr. Jöranssonius Lyträus, Holmia domum iter suum faceret maritimum, & jam pontum Gevalensem dictum vento transiret secundo, contigit ut nautis prandio refectis, servulus escaria vasa eluens, una cum lotura, domini sui cochlear argenteum incogitanter in mare

sumuntur. Pericarum tam majorum, quam minorum, Lucio

effunderet, quod vir homo discedens ab uxore sua egre impetraverat, ut secum deferret. Constitutebatur peccatum flens puer, cujus erant testes, qui resplendens in aquis argentum cum subsideret, spectaverant. Commotus primum gubernator, tandem sit hac jactura nostra sola inquit, certe lucrifaciam hac vice honorarium pretium, quod alias merito deberem iudici ac delatori fugitivi mei cochlearis; nam Acheron oceanum accepta semel, luci non restituet. Ventis interim faventibus perniciousiter, diebus tantum tribus ex eo, urbem Vloam nostrum delati fuere. Sed ecce quae interea ibidem contigere! Habet hic Magistratus sua retia salmonaria, quae offerre quotannis licitatoribus solent, unde, ut e reliquis, quotidie salmones capiuntur. Hinc salmonem majorem recens extractum uxori Consulis deferrebant, quem & illa statim dissectum, concogi curavit. Sed quae consternatione animi in interaneis illa cochlear deprehendebat aspectumque agnoscebat, quod tradiderat absenti marito, dici non potest. Illa certe in omen accipiebat naufragio perempti mariti undisque sepulti; nec aliter divinabant familiarium reliqui: quibus & illud videbatur insolens, modicum, quod est salmoni, gula orificium capere cochlear inflexibile magnamque satis paruisse. Concisus jam per nycthemeram servabatur piscis, cum adventare consulem jamque receptam portu navim nunciatur. Cui primum id portentosum visum fuit, usurpare oculis manumque tractare cochlear, quod ultra centum & decem ab Vloa milliaria Svedica in vasto mari perdiderat. Tum intueri piscem qui duarum dierum brevi spatio tantum iter fuerat emensus, ut pradam domina restitueres creptam marito. An & referam quae de eodem hoc cochleari praeger hac, acceperim? Amissum id denuo fuit, simeto immissum,

ciorum (c), erythropthalmorum (Sjdar), et mustelarum fluviatilium (Lakar) (d), rutilorum (Mêrt), spirinchorum (Norß) (e), copiam, & sagena & reti capiunt. Pisces

ut postea consistit, & unacum eo in viciniori agrum avellum, ubi per annum integrum latuit, sed & repertum denuo rediit ad dominum suum. Servatur hodie apud scellanum Lumijakiensem plur. reverendum ac doctiss. Dn. Isaacum Lithovium in Ostro-Botnia. Adam bilce qua a plur. rever. Viro Dn. Henrico Prohao, Ecclesia Fennonica in urbe metropolitana pastore dignissimo habeo, contigisse nimirum, in loco distante 8 milliaria ab ostio fluvii Vloënsis, ut Cajanenß præfidi Tamelandro, daderes è digito aureus annulus, cum stans in scapula manus ablueret: postea quam autem ad milliare unum ad cataractas ascendisset, captus ibi salmo fuit, in quo repertus annulus aureus: quem possessori præfidi piscatores, cum inscriptas annulo domini literas indicasset, restituerunt. Conf. Diss. Dn. Dan. Bonge de salm. nat. & piscatione.

(c) Circa littora in mari, celo obscuro nocturno & autumnali tempore, instrumento quodam Liuster nominato, coactum quoque enecant.

(d) Historiolam hic, vel potius fabulam, attexam de Urina^{ore} quodam famoso & Mago Kicttil Runske aucto, qui seculo XIII tempore regis MAGNI LADII LAOS innotuit. Hic inter alia, regi describens iter suum sub aquis Vetteri lacus quatuor horarum, plurimum sese retardatum dicit, lubricarum mustelarum multitudinis, qua illius in profundo gressus incertos faciebat. De mânga Enolar, som lågo på sibbotn moro besvärliga at gå uppå. Cf. Diss. Dn. Geringii de Piscibus.

(e) Caro dulcis & mollis, elixa cum aceto & raphano ma

quoque hamis extrahunt in primitis percas majores. Hamiota *salmulos digitales*, vel *salmunculos* (f) panno, in fagenæ medium tracto, colligunt, ut hamos vestiant, ad percas prædictas piscandum. Est & ab urbe $\frac{1}{2}$ milliari distans pagus, Kello dictus, paroeciæ Jjoënsi subjectus, harengarum minorum (strëmning) hiemali captura quondam celebris, (quæ jam admodum exigua est), unde horum piscium quantum opus fuerit, desumfit universa civitas (g). Capiuntur etiam in flumine torrenti Vloæ

tem-

vino sive rusticano, vel cum butyro frigida assumitur. Sed aere ficitos & modico furni calore tostos præferunt, sic enim dissipatur vidor virosus, non palato solum, sed naribus inprimis ingratus.

(f) Apud nos in fluviorum ripis multitudine innumerabili adparent, sole præcipue splendente; aura vero paulo frigidiore ingruente, in sunaam sese recipiunt. ubi intestina salmonum dissoluta in aquam nostri abjiciunt, hi ac hereditate quasi pugnantes, escam avidè rapiunt. Vere incunte adparent, cum salmones subeunt flumina; abeuntes ad mare comitantur; neque vel ante vel post hæc tempora in fluviis videntur. Nil per totam æstatem in amne proficiunt; illos igitur in aqua marina excresecere oportet. His est revera satus salmonis, digito minor, sonstans iisdem partibus ac ipse salmo, linea per latera utrinque a brachiis caudam versus recta; maculas rotundas & proæam parte corpore magnas, nigricantes aut liventes habet; caro est abida, utpote tenera, imo sub prima origine plane mucosa. Vid. Disp. cit. de salm. nat.

(g) In hac glaciali pitectione, quam tota hieme paroeciæ Kelloënses, nec non Caridenses in mari peragunt, salmones quoque quamquam raro, captos vidimus.

tempore autumnali *Lampetra fluviatiles minores* (*Meißone* *ßgon*), præsertim noctibus tenebrosis; hi quippe pisces obscurum amant cœlum, & quo magis spissæ sunt tenebræ, eò facilius & majori copia captantur. Solis vero splendorem nitidumque cœlum ac serenum maximè averfantur, tumque in latebris suis sese occultant (*b.*). Hortos terra non habet, ideoque nec pyra, nec cerasa, sed horum defectum baccarum & leguminum multæ species compensant, utpote: *Mora vaticana*, seu *chamaemorus Sæverum*, vel *rubus humilis palustris ex rubro flavescente* (*Sortron*). Solent autem hæ baccæ nonnunquam tanta copia ruri crescere, ut vix locus pedis vacuus ab illis inventatur, totamque paludem purpureo earum colore ubique oblectant lumina cum animi oculorumque jucunditate inspicere liceat: *Rubus idæus spinosus fructu rubro* (*Hallon*): *Vites, ribes florestres, fructu & majore, & nigro olente*, *Sveth. röda och swarta winbår* (*i*): *Rubi humiles fragariae folio, fructu rubro* (*Lingon*): *Vitis idæa angulosa* (*Blåbår*): *Nigra bacca* (*Häggebår*): *Cerasus avium*
Rône

(*b.*) *Capiuntur expositis corribus vimineis, inter sepes aquas utrinque pratensas, nam ad ripas fluviorum hic piscis accedere amat. Viva autem lampetra in figulinis vasis non vitreatis, affusa aqua, & orbe perforato tecta, diu durant. Condituram peracturi, affusa piscibus aqua fervida mucum & cuticulam linteo deterunt, post igne lento torrent. in vasculo ligneo puro, sparsa pipere, per sua strata pisces ordine ponuntur, interjecto item pipere & aromaticis caryophyllis. tum super affunditur acetum. teltique sic per annum ferme durant. Stockholmiam non nisi condita, interdum quoque fumigata adferuntur,*

(*i*) *conf. Rudd, Atl. T. III. p. 506, 507.*

(Membæ) Et in primis *juniperus vulgaris fullicosa* (Enbdr), quæ tantæ est virtutis (k), ut Periz nostrates posse mori mirentur, propter abundantiam hujus fructus. In parocciis vibi nostræ adjacentibus, capiuntur quoque *Anseres feri cinerei* Gesn. (grå willgidf), *Vrogalli majores* Gesn. (Eidrar), *Vrogalli minores* (orrar), *Galline corylorum* Gesn. (hierpar), *Lagopari aves* Aldrov. (Enidripot), *Perdices* Gesn. (Raphons), *Capella seu Vanelli* (Wipor), *Passeres* & reliqua tam delicatis, quam medicis laudatissima avium genera, quæ vel bombardæ, vel alio modo, utpote per laqueos ac transennas capere solent. Ex avibus cantatricibus præterea earumque suavissimo cantu, verno astivoque tempore incredibile hic capitur delectamentum; quales sunt *cardueles*, *alaudæ*, *Domberrar*, *Grønssiflor*, *Dofinclar*, *Dwintar*, *Mónactar*, *Saletrastar* & innumera alia. Circa paludes & littora maris, sunt varia anatium species: ut *Fulica* (Swårtor), *Mergi*, *Columbi arfici* (Lomar &c. quin & huc ex calidioribus terris Cygni transvolant, item Grues, anseres silvestres, quorum innumerable multitudo verno tempore illic adspicitur, æstate verò transacta, loca priora repetunt. Inter animantia eminent quoq; heic *Vrsi*, perniciosum pecoribus animal (l),

Lu-

(k) Sparm. Sund. sp. 2. B. C. 6.

(l) *Vrsus* quomodo capient *ruricola*, paucis exponam. *Vrsi* ea est natura, ut mense Octobri in cavernis terra & vallium quarere ac occupare latebras soleat, quibus per hiemem cubare queat. Nostri hujus rei probè gnari, tum temporis, si nix fuerit, accuratè vestigia illius observant, ut ex iis, ubi speluncam habeat, rite cognoscant. Postea hieme, quam nix profunda & cursus in ligneis soleis, (hanc artem optime callent nostri, &

Lupi, Lynces seu Lupi Cervarii Gesn. (*Warglo*), *Vulpes crassa nigra insignes* (*Korbråstvar*), *Gulones seu Hyenae terrestres* (*Jårstvar seu Silstvar*), *Castores & Martes* in Lapmar-
chia præcipuè necantur: *Lutra* quoque, sed hæc oras mari-
timas & fluvios rivulosq; amat. *Leporum* copia in silvis heic
etiam degit. *Viverras* seu *Mustelas* quoque alit terra nostra,
quæ domicilia sibi, partim in silvis sub arborum radicibus,
partim in villis & desertis ab incolis domibus quærere so-
lent. *Vulpecula* atq; *Sciuri* hisce in locis etiam versantur &c.
Ex hisce animalibus vel ad victum vel ad amictum, & ex
nonnullis ad utrumque, magnum habent incolæ commodû.
Mulieres sibi conficiunt vestimenta ex lana & lino aliun-
de adquisito; lini quippe ferax non est terra nostra. Lin-
tea texunt adeo tenuia, ut certe cum quibusdam ex Bel-
gio adlatis æquiparari possint: sed hæc præstantiores fœ-
minæ potissimum operantur, reliquæ ex plebejo ordine,
a laboribus etiamsi durioribus, nunquam abhorrent.
Verbo: nihil, quod sui officii esse putant, omittere vi-
dentur.

§ II.

VRbes populosas ac opulentas *Commercia*, eorumque di-
ligens studium reddunt. Hæc enim sunt, quæ vrbi-
um civiumque opes ac fortunas florere faciunt, erogan-
dasque contributiones adlevant. Ante urbem conditam
penin-

ita quædam, ut in præsumma nive silvestres rangiferos, & lupos
velocitate eximios antevertant atque trucidant) aptus fuerit,
ex rubore, quem efficit anhelitus in nive supra speluncam, il-
lum investigant, investigatum denique venabulo seu basta pto-
rumque inscivunt. Cf. Diss. Acad. de urbe Torino.

peninsula vrbi ex aduerso ad occidentem, *Wec̄holm* (1) nuncupata, incolis locus nondinarum erat; ubi cum in finem tabernæ aliquot, propter adventantes exteros mercatores, exstructæ fuere, qui, vel mercibus suis cum regionis incolis permutandis, vel numerata pecunia vendendis emendisqve, æstivo tempore, non tantum è locis compluribus *Svethiæ*, verum etiam, ut urbis privilegia innuere videntur, ex urbibus mari *Baltico* adjacentibus, immo ipsa ex *Anglia* ac *Schotia* huc confluxere. Cives *Volocenses* olim ad oras *Livonia* appulerunt, mercesqve suas, nimirum picem fluidam aliaqve ejusmodi mercimonia *Riga* & *Revalia*, immo & in *Svethia* *Arbogia* *Gevalia*q; mercatui exposuere, atqve sibi frumentum, cannabim, linum & tabacum *per commutationem* compararunt, ut se num etiamnum viventium memoria testatur. Civitas hæc multum inde floruit & brevi pulcherrimè adcrevit. Quod autem commercia civium nostrorum hodierna concernit, sunt illa quidem multum labefactata, postquam vrbs nostra pristina sua privilegia, utpote jus commercia cum *Moschovitis* exercendi & ad singulas vrbes maris *Baltici* navigandi, amisit. Patiuntur quoque aliarum civitatum, in parocciis vrbi nostræ singulari privilegio adjectis, commercia cum ipsis ferè commercia. Potissimam vim commercia nostrorum è mari, inprimis captura salinorum

B

num

(1) hæc, nomen a resina picea, qua heic coqvirur, sortita est, ubi telonium maritimum (*Sidvullen*) exstructum est, civesque varia promptuaria & molam pneumaticam adificarunt, & ante paucos annos tota ferè ejusmodi est referta, in qua naves scitè quoque struuntur.

num (b) in Kiemi & Jjã nanciscuntur. Has paroecias (c), Vloenses aſtivo tempore ſemel unoquoque anno, menſibus Junio, Julio & Auguſto, minoribus ſuis navigiis viſunt, ibique a ruſticis ſalmones coëmunt, ubi & tabernas magno numero, ad mercaturæ uſus, exſtructas habent (d) Res, quæ ibi in commercium venire ſolent, ſunt: ſalmones ſaliti & fumo ſiccati (e), lupi marini ſole toſti & in faſciculos collecti, albula diverſa (Eiff), truttæ (Salmen) &c. Capitur & heic aliud genus piſcium, quod

ſunt

(b) Salmo noſtri ſtrevii Vloënsis, longe lateque ſui ſamam ſpargit, adeo ut hæc de illo proferantur verba, veluti in communi proverbio Specano:

Hiålmate Giådda, Gilians Laka, Wå Lax,
 Ötro bland båſta fiſtar uti ſiögar tagg.

Videſis Diſſ. Acad. de Lacu Siljan.

(c) Tempore regis GUSTAVI I. libera in paroëcia Jjã exercebatur mercatura, nunc vero nulli præter Vloënses data eſt hæc venia.

(d) Hæc ad Kiemi nundinas, in litteris a Rege noſtro clementiſſimo FRIEDERICO I. A:o 1734. d: 12. Decembr. datis, Vloenſibus permiſſum eſt, æſtate proſciſci, nullo certo tempore deſinito. Bræheſtadenſibus vero prohibitum, ne in mercatura noſtris ſint impedimento.

(e) Fumigandos ſalmones, ſale vel muria per nycthemerum emacerant ruricole, tum in tuguriis altiõribus, Cota dicantur, æra ſuspendunt per menſem integrum, ut fumo ex ſecamentis piſcis ſuſtentato nutritoque penetrentur. Fumigati ſalmones inter delicias quoque habentur, nec inſalubres judicantur, quandoquidem in fumo Chymici ſal docent ineſſe volatile conveniens hu-mano corpori.

Hare nomine venit; delicatus hic admodum est piscis, sed non in magna copia colligitur: ab utraque dorſi parte atris guttis recta linea distinctus est. Præterea cum incolis paroëciarum *Vioa, Carid, Mukos, Sotcama, Palda, mo, vrbe Cajaneburgo* atque *Limingã* negotiationes exercent: quibus sal, cannabim, linum, tabacum, & res alias usibus eorum inservientes, frumentum quoque, annonæ caritate pressis, suppeditant; à quibus vicissim, buryrum, coria, pecora, sebum, picem, varii generis pelles, vrsorum videlicet, vulpium, sciurorum, mustelorum, castorum, martum, tanziferorumque è *Casamet*, per fluvios *Kiemi & Ijã* transvectas, recipiunt. Nostram quoque urbem hiemali tempore, *Savolaxenses*, frumentum, præcipuè annis fertilioribus vendituri, adeunt. Porro cum Moschovitjs *Vloenses* etiam quondam mercaturam non spernendam habuere; qui quotannis suas apud eos exponebant merces, atque æquo pretio divendebant, scilicet: linamenta, cannabim, linum, coria cruda, lintea varia, idque genus alia, aromata olim, saccharum, ficos, uvas, zingiber, piper, aliasque diversi generis species huc quoque adtulere, jam verò a *Sia Ræ* Majestate illis interdictum est, ejusmodi mercimoniorum genera *Vloam* transportare. Cuncta hæc, exceptis iis, quæ proprios in usus impendunt, terra marique multo labore coacervata, & navibus imposita, *Stockholmiam* tempore verno & autumnali, non sine magno vita periculo, transvehentes divendunt. Inde autem reduces, vinum varii generis, tabacum, sal, aliaque necessaria, ad subveniendum incolarum indigentia, reportant.

§ III.

HAud inconsultum fortè videbitur, si de commercijs e-

vitatis nostræ agens, etiam novi portus commoditatem paucis describam. Ab ipsa statim urbis nostræ fundatione, portus sat commodus erat, naves quippè propè urbem, arcem ac insulam *Beckholmen* dictam, adpellere quivere; postea autem fluvius ob arborum magnæ molis, ramorum, lapidum cedentium particularumve telluris à littore separatarum delapsus, impatiens navigationum redditus est; ex quo fiebat, ut dein apertum mare portus illis esset, ubi in navium, mercibus onerandarum, tutelam anchoris opus habuere firmissimis, quæ tamen non semper tempestatibus suffecerunt, unde plurima navigia in conspectu civium perdebantur: naves autem mercibus evacuatas, ad ædificia juxta littus constructa alligabant. & ita res eorum nautica se habuit ad annum *MDCCLXXIV*. Tum per admirandam *DEI* providentiam factum, ut, ostio fluminis per insolitum frigus obstructo, aquæ subito surgescerent, totamque ferè urbem, excepta parte orientali, ceu diluvium obrueret. Quamplurimæ incolarum domus, tabernæ frumentariæ (a) atque

(a) Est etiam a parte urbis boreali peninsula quam *Plaas* *Tansaavi*, ob multitudinem in ista tabernarum frumentariarum, sic nuncupata, usumque magnum civibus præstans, quippe quam ab incendiis tuta esse possint, hac aquis quidem semper circumcingitur, æstate autem fervente elapsisque aquis, pedes, profodiendo ex uno lapide in alium, flumen ferè transire potest. temporibus vero vernis & autumnalibus, fluxio surgente, aqua sat magno strepitu heic protabuntur. Conspiciuntur quoque hic insule aliquot, ad littora maris constrata, qua huic ora prospectum conciliant pulcherrimum, ubi tempore æstivo cives etiam pecora atque armenta sua latissimis traant pascuis. Vi-

que salinaria in Hachtiperâ ad ripas existentes, aquis implebantur, atque incolæ per hiemis partem, vel ruri, vel etiam apud ceteros cives, quorum res salvæ erant, commorabantur. Vberiore de hisce relationem humanissimus habet LECTOR ex protocollo eccl. siæ Vloënsis, ab admodum reverendo atque amplissimo Præposito & Pastore hodierno, Dn: Mag: ZACHARIA LITHOVIO consignato, cujus exemplum hic in notis subnecto (b). O-
stio

stus quoque hic fons, ab urbe in continenti non longe distans, è terra emanans, perennemque aquam ac limpida præbens, qui undique exigua domo lignea cinctus est, & ob aquas medicinales ab incolis aecantatus, Stockholmia quoque adprobat; hic æstate semper supra modum frigidus, tempore tamen hiemali tepidus, gelu non constringitur.

(b) Sedan den Fjögste 1724 hade med länarvarigt rean straffat hela Finland, men i synnerhet Norrbott, och hven i begynnelsen af Novembri hade lagt sig, så väl i äminnet neder i färken, som i sönd, blef äminnet den 18 Novembr och söljande dagar af öfverlöfdig is söfja så igentäpt, at jämväl hela färken den 22 ejusdem blef igen frusen, hvarpå de söljande dagarne vatnet steg så högt, at det den 25 dito, som var Catharina dag, sökte des utlopp genom Cästen Nissa tvärt öfver årarnæ til Staden, och sedan genom staden til bäcken. Hela Eldstugån lög under vatn, och de derpå stående Cronobodar allt in til gällvet. En tredjedel af staden måste söfja deras undslöpt til Cajana tullport, men hälft de, som i Hachtiperâ bodde, jemte dem, som hade sine hus nordväst och nordost ifrån Fyren; ätta Spanmälebodar blefvo tota iter på Plantan, aari ruinerade, at man ej wet, hvarst de tagit vägen; alla sövbodar blefvo jämväl så fördärfvade, at staden stättas til några tusende riksdalers värde. De jem på södra sidan af staden bodde, kunde i några dagar ej komma i kyrkan, emedan vatnet i bäcken steg så högt, at det begynte redan tränga sig in igenom prästgårds porten på södra sidan, til des det äntligen den 26 sökte sit utlopp på norra sidan om st.

stio fluvii, ut dictum, ita obstructo eaque urbis parte, quæ torrentem spectat, glaciæ fragmentis obrecta, aquæ in alium detortæ sunt cursum, per rivulum Doppie Insulam dictum, $\frac{3}{4}$ mill. parte ab urbe remotum, quæna rapidissimus aquarum fluxus ita amplificabat, ut jam sex orgiarum alveum habeat, cujus paulo ante angustia viæ exiguam scapham & cymbam admittebat, atque hic portus tutissimus juxta ac commodissimus existit.

Est in secessu longo locus: insula portum

Efficit objectu laterum; quibus omnis ab alto

Frangitur, inque sinus scindit sese unda reaturos.

- - - *hic fessas non vincula naves*

Vlla tenent, unco non alligat anchora morsu (c).

Adeoque vel hoc nomine, ceteris Ostro-Botniæ urbibus minime inferior est VLOA.

S. IV.

QVod ad formam ædium Vloensium adinet, ea, olim simplex admodum fuit. Ab initio enim parvas plane habuere domos: horrea, stabula, caulaque ad plateas promiscue prominebant, in aptam futuri incendii materiem. Verum progressu temporis, & ante incendium atque hostiles in patriam insultus MDCCXIV die 27 Novembr: ades privatorum non sine ornatu, qualem facultates eorum admittebant, ex ligno structæ erant, quamplurimæ duas habebant contignationes. Hodie autem

den genom Tappila jund, hvarigenom det heta vinteren eroot manligge beten des utlopp hade.

Vleå den 30 Januarii 1725.

ZACHARIAS LITHOVIUS.

(c) *Virg. L. I. Æneid. v. 163. seqq.*

rem urbis nostræ ædificia ex eadem materia fabricata priorum elegantiam æquare videntur, quippe talia sunt, ut peregrinantes & hospites honoratiores (quibus nostri cibum & potum liberalissime suppeditant) decore satis excipere possint. Plateæ quoque & viæ publicæ satis sunt latæ; nec minima earum tam arcta, ut currus in illa vel maximus, provehî nequeat.

§ V.

Properamus jam ad ea, quæ disciplinam, virtutes moresque incolarum concernunt, adumbranda. Vivunt autem concordēs (malos non moror); student paci, obediunt magistratui & ab illo emissis omnem honorem tribuunt, & sacerdotes quovis honore ac reverentia prosequuntur. Nec dubitamus adserere nostros honestate vitæ animique candore nemini esse secundos. Nec indigenas solum, verum etiam advenas & peregrinos quoscunque, omni modestiæ ac officiorum genere, ut postulat humanitas, excipiunt: quapropter non sine causa dixit *Wexionius*: *Boibnienses præ ceteris liberales, itemque ingeniosos esse (a)*; *Hospitalitate insignes (b)*. Qui **VLOAM** aliquando accesserunt, hoc mecum fatebuntur, adeoque laudatam in majoribus nostris hospitalitatem etiam hodie servant. Cetera, ut taceam, fortes atque strenuos se quoque prabuere, turbulento illo belli tempore, quo hostibus vicinis haud ita pridem premebatur dulcissima patria nostra. A vetustioribus hoc commemoratum, quum templum Limingoense, circa annum **MDLXXXI**, secundum a Ruthenis incenderetur, acce adeo certamen inter rusticum *Nylyri* nominatum, & *Moschovitas* confla.

(A) *D. J. J. D. O. C. L. 1. 2. 6. (V) daam, Brem.*

flatum fuisse, ut cruor Rufforum ab hoc viro cum suis vicinis maculè effusus, totum ferè annem frigore congelatum maculaverit; qua victoria impetrata, templum Mulos optimè servatum; domus vero in memoriam hujus viri Nykyriotalo (Nykyriðsgård) etiamnum adpellatur. Haud itaque male dixit Strabo (c): *Quo magis ad septentrionem & oceanum pergunt homines, eo sunt bellicosiores.*

§ VI.

Saluberrimum, purissimum ac saluti incolarum promovendæ maxime congruentem aëra nacta est VLOA nostra; siquidem quanto ad Boream propius accedit terra quædam, tanto ab impuris exhalationibus liberior est. Frigus præterea intensissimum & venti æquilonares acrius spirantes, aërem sic purgant, ut pestiferi ac contagiosi morbi, acuta febris & alia id genus mala, rarius huc penetrare possint. Arguit quoque gratum aëris temperamentum, indigenarum firma valetudo, ut medicos nec habeant, nec se indigere existiment. Accedit etiam nostrorum robustior natura, unde illa incolarum longævitas; quippe homines deprehendere licet, qui ad centum annos, immo ultra, ætatem producant. *Aestate* ob calorem temperatur, admodum grata & amœna est terra nostra (a). *Hieme* e contrariò, absen-

(c) Lib. IV. pag. 196

(a) *Incredibile est dictu, quanta sit voluptas, aestate scaphis ferri per fluvijs nostris, qui prata floribus videntia, lucos arborum densitate opacos, ac valles gramine frondibusque vestitas permeant. Quam denique animorum oblectationem non adferunt ingentes cataractæ, qua magno impetu fluendi ad subgestas petras & lyries aquas præcipitant, ad quas pagi in-*

absentiam solis, luna & stellæ, ex immensa DEI bonitate, compensant. Quibus si addamus candidas nives, quibus campi, valles, agri, plateæque tunc obsidæ sunt, lucem adeò splendidam reddunt, ut non solum peregrinantibus die pariter ac nocte sufficiat, verum etiam ut media nocte in libris ferè legere possimus. Vehementiam vero frigoris ac tempestatum superant abundantia ligna, & ex ferarum multitudine pelles, unde vestimenta sibi incolæ conficiunt; quare summam Divini Numinis clementiam toto pectore veneramur, quæ suis in ultimo aqvilone populis adeo benè consuluit.

S. VII.

SED antequam Dissertationis filum abrumpimus, breviter tristia urbis hujus fata recentebimus. Quemadmodum terrena quævis continuo circumvolvuntur vicissitudinum orbe; sic nostra quoque nunc prosperis, nunc iterum durioribus fatis est defuncta, quæ & calamitates adtulerunt acerbissimas, & tristem sæpe illi minata sunt ruïnam. Primum observanda veniunt frequentia ista incendia, quæ subire coacta est. A:o MDCLII tempore autumnali, flamma longe atrocior, non contenta membris, partibusve, sed totum ferè corpus & intestina urbis corripuit hausitque;

C

poti-

veniuntur velle populis, ut piscium multitudinem ibi capi solitam? Qui hac omnia & imprimis lucem noctium astivarum, nihil fere a diurna differentem debita lustraverit diligentia, ad campos Elysios vel insulas Fortunatas se translatum credere possit. Conf. Cl. Mag. Pet. Nic. Mathesii dissert. de Ostro-Botania.

potiorum videlicet civium ædes & ferè quidquid decoris habuit; templum duntaxat, curiam, scholam (a) & paucas quasdam domos, singularis DEI clementia, medias inter flammæ, intactas reliquit. Inde A:o sequenti, a tributis per sex ferè annos liberavit urbem clementia regia. Nec ita multo post, A:o nimirum MDCLIV, aliud incendium, ad dimidiam partem, urbem (b) nostram devoravit. Hæret etiamnum civium ferè omnium memoriæ annus MDCCV vrbi & civibus fatalis, dum horrenda duo inopinata incendia, omnem penè meridionalem vrbs partem, mensibus Junio & Septembri, miserrimè consumsere; Cives non solum ædibus magnaque bonorum parte spoliati, sed etiam promptuariâ multorum in Hachtiperâ conflagrarunt. Mola urbis aqua-

(a) In hacce schola nostra disputationes synodales etiam habitæ sunt, videlicet: A:o 1670 d. 15 Febr. A:o 1680 d. 1 Januarii, A:o 1691 d. 22 & 23, Januarii. A:o 1694 d. 12, 13. & 15. Januarii. A:o 1698 d. 14, 15 & 17 Januarii, A:o 1702 d. 4. 5. 6. Febr. A:o 1705. Post invasionem Ruthenicam, disputatio synodalis heic quoque ventilata est de Peccato originali, Præside Prap. & Past. Vloborgensium Mag. Zacharia Lithovio. Jam vero communi suffragio maxime venerandi Confessorii atque Cleri constitutum est, ut Synodi habeantur Carlebyæ (intellige veterem); quoniam urbs hæc in medio Ostro - Botnia sita est.

(b) Ab omnibus lateribus suis, est etiam vrbs nostra, valido repagulo ligneo (Stagwet), propter veltigalis usum, circumseptâ. Officina armorum, vulgo factorie, prius in urbe nostra quoque comparebat, inde Söderhamniam, circa annum 1638. est translata.

qvatica communis (c) bis quoque in fumos & favillas abiit, tertium autem circa irruptionem Ruchenicam, inundationem aquarum est passa. Proinde ne calamitas sola esset, Ato MDCCXIV die S. Andreæ, Moschovita, hanc nostram, nullis defendentibus,

- - - *petis excidiis urbem miserisque Penates* (d).

Cum autem patria nostra demum benignissimi Numinis favore pace donaretur alma, tam misera urbis nostræ facies erat, ut fidem ferè superet. Incolis ac jumentis pecoribusve adeo evacuata fuit urbs ac regio nostra, ut abductorum numerum ad 143 recensere liceat. Taceo crebras illas bonorum jacturas, quas itinera periculosa (est namque mare Botnicum, in primis a latere orientali, quo Uloënses antea usi sunt inter navigandum, scopulis naufragiisque infame) Stockholmiæ navigantibus sæpe accelerarunt ac etiamnum accelerant; quibus etiam

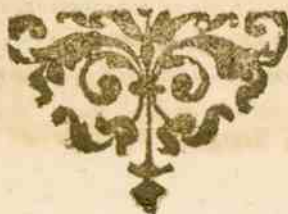
(c) *Ad borealem urbis plagam est flumen multa riparum amentitate inumbratum, & ob usum molarum non contemnendum, plurimas agit molas aquatiles pariter ac ferras aquaticas (asserum officinas), inque his præcipua est mola urbis aquavis communis, quatuor rotas molares agicans, civium non exiguis sumptibus ante aliquot annos loco opportuno denuo exstructa; hæc pariter subdita magistratui urbico, non incolis solum, tempore quo venti quiescunt, nullum ex alatis usum habentibus, verum etiam rurali tractui, magnæ utilitatis: non procul hinc distant alteræ minores, quas mercatores urbici possident. hodie numerantur 4 ferræ aquatica vel asserum officina, aquatica vero molendina cum molis alatis seu pneumaticis numeros 6 consociant.*

(d) *Virg. L. II. Georg. p. m. 101.*

iam proli dolor! vxores maritis, mariti vxoribus, parentes liberis, liberi parentibus per naufragia saepe orbantur. Nec leuior, in urbe nostra ac aliis regni partibus, iactura hominum peste grassante, facta fuit; constat enim A:o MDCCXX ante invasionem Moschoviticam, multos vicos hoc malo fuisse exhaustos. A:o MDCCXXX magna incendia silvarum per totam ferè regionem grassata sunt, quo tempore apparatus ingens arborum, ex quibus pix coquenda erat, consumebatur. Annona caritati inundationibusve urbs nostra obnoxia quoque fuit. Atque hæc sunt ea, quæ oculis Tuis, Candide LECTOR, de patria mea dulcissima subjicienda esse existimavi. Tuum itaque erit, lucubrationes meas minus politas, nec ad omnium, quod ajunt, gustum, sapidas, in meliorem interpretari partem. In sinu præterea mihi gratularer, si levissima hæc operâ meâ aliis occasionem subministrare potuerim celebrandi patriam nostram, publicæque luci descriptiones ceterarum ejus urbium committendi. De cetero, ex intimo mentis recessu vovemus, velit SUMMUM NUMEN, clypeo misericordiæ suæ VRBEM nostram nunc & in posterum protegere, & lartam teclamque servare,

Donec mansura est totius machina mundi!

SOLI DEO GLORIA!

Stolta Sagnad

Utråd

Ed

Philosophiæ CANDIDATEN

Högskärde

Herr JOHAN SNELLMANN,

Berömlig Collega Primarius wid Friaal Scholan
i VLEÅ/ Sin andra Lärda DISSERTATION öfver
VLEÅ Stad/ pro GRADU MAGISTERII

i huset framgaf.

NÅ ERÖDEN skrifa om, med liflig särg utmåla,
Och dra' uhr möretret thet i tidens glömska gått:
Thet är af moget wett ett prof, en lysand ställa,
Och har från Hedenhös sin wårda heder sått.

Bl se hur' Maros wårde med sågnad låsit blifwer,
Homeri skalde konst behåller än sin klang,
Då han så girliat, wål, of Troja Stad beskriwer,
Och i thes lasta om thes pyrdnad härlikt sang.

Når slikt är sant och wist, hwem må ERÖ lof förtiga,
Herr CANDIDAT, sem of wårt VLEÅ stildrat af,
Som giort, at minnet Thes uhr glömskans dy får stiga,
Som fryat VLEÅ pris från strandand' ömlikt quaf.

Up! SJÖMÅND, glöm ett Them, sem Dig til godo tala,
Som minnings-märken Din i huset draga fram,
Mins the är' gansta så, the släste mödan wåra,
Ja, hålla sådant för ett helt onödigt fram.

Up!

Up! VLA, war betänkt Dig städse tacksam wisa
Emot Din Ahros Sold, Dig skynda war ett sen,
Gör giat ett hwad för slit HAN offrat Dig at prisa,
Skrif in HANS NAME, NAMN, i Beder, betg
och sten.

Up! Pallas, Tu som plär Din wänner äntlig kröna,
Som snartig dela ut Din dygde gäfwä skön,
Up! red Dig til HANS swett och arbet wärdigt löna
Med wanlig Heders Erank af ähta Lager grön.

Ja, Himmel, hwilken dygd och ärbahet behagar,
Hwad felas, brister här, Tu fyll med ymnigt mätt,
I werlden gif När WAN förnögdä sälla dagar,
I äwigheten, hwad all Helgon redan nådt!

Äf Lhes uprichtige wän
och tienare

GABRIEL Joh. HOLLST.
Österr-Botnings.

